

De bejaarde Dordtenaar Roland Lary heeft tentoongesteld te Rotterdam, waar hij in vroeger tijd naam gemaakt had met een vrij groot aantal portretten. Aan dien ouden tijd heeft hij ook op zijn tentoonstelling herinnerd, door er, te midden van nieuwe werken, een groot doek ten toon te stellen, dat den beschouwer, die nooit van Lary had gehoord, met één slag inlichtte omtrent den maker.

Een, uit een vroegere periode, die de Romantiek nog heeft meegemaakt, die daar wel is uitgegroeid, die het heeft leeren zoeken en vinden bij de nauwgezette waarneming, maar voor wien dat bijzondere, dat iets-anders-gevende van de Romantiek eens ongetwijfeld veel heeft beteekend, veel, dat niet geheel door andere geestelijke waarden is vervangen.

Want in het latere werk dat door dezen schilder als a f wordt beschouwd, ontbreekt vaak iets, ontbreekt meestal de levendige, de frissche impressie van de natuur. Niet in die dingen, welke hij naar de natuur vol-eindigde, als binnenhuizen, stillezens, koppen, maar in diegene, waarvan de indruk op het waarnemen van eenige oogenblikken heeft berust, en waarbij een kunnen-vasthouden-van-dien-indruk onmisbaar was. In zulke werken is hij zwak; deze schilderijen zijn vaak doodgewerkt; de eerste indruk is er uit verloren gegaan.

Dat die krachtige indruk er nochtans vaak was, bewijst menig doek, menige schets, waar het licht in leeft, waarvan de teekening expressief is. Dingen, die voor ons het belangrijkst zijn, door hem echter slechts als schetsen worden beschouwd, omdat de teekening, de schildering er niet nauwgezet in is doorgevoerd. Dingen, die hij alleen gebruikt, om er een schilderij mee te maken, die voor hem dus niet de daad zijn, maar slechts het middel tot de daad.

Tot dezulke behoort het groote doek *Ploeg ossen*.

Het is in den vollen zomer, een droge zonnige dag, op het stoppelveld. Zes bon-

kige ossen trekken den ploeg. Ze gaan vlak op elkaar, dringen tegen elkaar, langs den slootkant, vormend één donkere vlek op het zonnige land, in de zonnige atmosfeer, onder den zonnigen hemel, die weerspiegelt in het smalle slingerslootje.

In dit doek spreekt de stemming van het moment, het verraad den kranigen teekenaar, den kundigen schilder. Niets is er in gedetailleerd, al de toevalligheden van den eersten opzet, van den eersten toets, zijn er in. Er is alleen dat in gegeven, waar het in hoofdzaak op aan kwam, wat in de natuur trof. Al de rest is weggelaten. Er is spontaan in gewerkt, niet met de volgens traditie mooie kwaststreek, er is geen doorgevoerde teekening in. De schilder heeft zich hier spontaan geheel gegeven aan den natuurindruk, angstig voor het snel vervliedende moment. Geheel en al heeft de hand gehoorzaamd aan het oog, aan het gemoed; de verf is op het doek gesmeten, nu met het paletmes, dan met de kwast, in nerveuse drift, zonder voorbehoud, zonder eenige bijgedachte, in onvoorwaardelijk gehoorzamen aan het oog.

En hierdoor voert dit doek ons mee, voelen we er de broeiend warme zonnetinteling, het dorre van den stoppeligen grond, van het verschroeide gras aan den kant, het luchtweerspiegelend blanke van het bijna opgedroogde slootwater. Het beven en trillen van de lucht, ver weg, achter de bonkige lichamen der ossen.

Lary geeft hier geen zilverig blanke zon, zooals Willem Maris, ook is het doek niet in den blauwen toon van de modernen geschilderd. Zijn kleur gaat naar het bruine toe in de schaduw.

Lary houdt van het lichteffect, hij laat het zeven door de ramen van zijn schuurtjes, zijn stallen, laat het schijnen langs de zware plooiën van een gordijn op zijn lichte rozen. Langs den kop van een jonge vrouw valt het op de volle vleeschvormen die malsch geschilderd zijn, als geboetseerd. En het strijkt achter langs een oud vrouwtje in